

Waterschap Peel en Maasvallei gaat voor Nieuw Limburgs Peil

“Dit is niet het grootste, niet het duurste, niet het oudste en niet het belangrijkste waterschap. Maar er gebeuren hier wel leuke dingen.” Voorzitter Henk van Alderwegen en directeur Wim Evers doen uit de doeken welke ‘dingen’ dat dan zijn. Nieuw Limburgs Peil, peilgestuurde drainage en de ‘stuwende kracht’ van stuwen in boerensloten passeren de revue. En de hoogwatercheck brengt verrassende zaken boven water.

DOOR MIRJAM JOCHEMSEN

Verdroging was en is in Limburg een groot probleem. Bekend is de verdrogingsproblematiek in de Peel, waar de laatste resten hoogveen vervluchtigen. Peel en Maasvallei plaatste al over een lengte van ruim een kilometer een scherm in de bodem, om het grondwater in natuurgebied de Peel vast te houden, maar dat is niet afdoende gebleken. Het verdrogingsprobleem heeft hier ook een kwaliteitskant: 's zomers wordt veel Maaswater het gebied in gevoerd, maar het hoge kalkgehalte van dit water is een rechtstreekse bedreiging voor de zure omstandigheden in het veen. Behalve de natuur heeft ook de landbouwsector last van verdroging.

De verdrogingsaanpak voor Midden- en Noord-Limburg heet Nieuw Limburgs Peil. Nieuw Limburgs Peil streeft naar een aanpak die de natuur kansen geeft en de land- en tuinbouw voldoende

ruimte laat. Er zijn twee belangrijke maatregelen die in het hele gebied ingezet worden: het project ‘Stuwende kracht’ en peilgestuurde drainage. Onder het motto Stuwende kracht zijn duizend stuwijtjes in boerensloten geplaatst, betaald door het waterschap en de provincie. De boeren kunnen ze zelf eenvoudig bedienen en afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden het slootpeil reguleren. Volgens berekeningen kan op deze manier 6 miljoen kuub water per jaar worden vastgehouden.

Zeer trots is het waterschap op een vinding die even eenvoudig als geniaal is: het pijpje van Van Iersel. Het is voor Peel en Maasvallei een belangrijk hulpmiddel voor het beheer van het oppervlakkige grondwater. Door het niveau van de drainage-uitlaat flexibel én afsluitbaar te maken, kan de waterafvoer eenvoudig gestuurd worden. Het grondwater wordt vastgehouden wanneer dat mogelijk is, en afgevoerd wanneer dat noodzakelijk is. Het lijkt erop dat deze innovatie, in combinatie met de

stuwijtjes, voor alle partijen alleen maar winst oplevert. De boeren kunnen in het voorjaar het land op. Daarna wordt zoveel mogelijk water vastgehouden, zodat 's zomers geen verdroging optreedt, er niet of veel minder beregend hoeft te worden en er geen (kalkrijk) Maaswater aangevoerd hoeft te worden. Bovendien is minder bemesting nodig doordat er minder afspoelt. Het is duidelijk dat behalve de landbouw ook de natuur hier winst bij boekt. Traditionele drainage mag inmiddels in het hele gebied niet meer aangelegd worden.

Hoogwatercheck

Bij het openen van de website van waterschap Peel en Maasvallei is hij niet te missen: de hoogwatercheck. Anderhalve week voor de landelijke oefening Waterproof begin november 2008 werd de hoogwatercheck gelanceerd tijdens de Themadag Veilig leven aan de Maas. Het is voor de inwoners van het beheergebied een eenvoudige mogelijkheid om, door het invoeren van de postcode, te zien

of en hoeveel water hen te wachten staat bij een overstroming. De dijken en kades in het gebied zijn (of worden nog) gebouwd op de norm 1:250. De retentiegebieden in en rond Venlo lopen bij zo'n overstroming allang vol. Bij een hoogwatersituatie die gemiddeld eenmaal in de 1250 jaar voorkomt – de situatie waarop begin november geoevend werd – loopt een deel van de vallei dus per definitie onder. De hoogwatercheck is volgens buitenmedewerkers van het waterschap verbluffend exact. De kaart laat zien dat het waterschapskantoor in Venlo hoog en droog blijft, maar dat de voorzitter thuis in zijn achtertuin natte voeten krijgt. Een groot deel van de stad krijgt meer dan een halve meter water te verduren, lokaal komt het water zelfs een meter of twee hoog te staan. 'Oefenen voor 1:1250' betekent in de Maasvallei dus vooral: oefenen van een evacuatie.

De Themadag Veilig leven aan de Maas maakte op subtiele wijze nog meer zichtbaar. De burgemeester van Horst hield de hoogwatercheck officieel ten doop, wat gezien kan worden als teken dat de gemeenten zich steeds meer betrokken voelen bij 'water' en bij het werk van de waterschappen. De meeste gemeenten hebben sinds de laatste gemeenteraadsverkiezingen een waterwethouder. Minstens twee keer per jaar heeft het waterschap samen met de Provincie Limburg en buurwaterschap Roer en Overmaas in de zogeheten waterpanels overleg met hen. Dat functioneert goed. Volgens Van Alderwegen is er een groeiende betrokkenheid en kennis te zien bij de gemeenten als het om water gaat, en gaan de wethouders water steeds meer zien als een belangrijke mogelijkheid om te 'scoren' bij de kiezers. Het waterschap wil daarvan profiteren door aan te dringen op drastische vermindering van de veelvuldige riooloverstorten om de KRW-doelstellingen te kunnen halen.

Glastuinbouw

Er is heel wat bedrijvigheid in de regio. Logistiek en 'maakindustrie' (printers, toelevering voor auto-industrie) hebben een belangrijke positie. Daarnaast drukt de agrarische sector een duidelijk stempel op het beheergebied van Peel en Maasvallei; 70% van het grondoppervlak is landbouwgebied. Bekend is de intensieve varkenshouderij, maar ook de tuinbouw is prominent aanwezig: veel volle grondteelt, en een glastuinbouwsector die zeer sterk in ontwikkeling is. Staat Delfland een grote modernisering van 'het oude glas' te wachten, Venlo heeft het voordeel van de achterstand: hier is ruimte en de mogelijkheid om de sector in één keer milieu- én bedrijfsvriendelijk uit te breiden. Het waterschap wil dit ook stimuleren en werkt samen met Universiteit Wageningen aan de ontwikkeling van een emissieloze kas. Het plan is om deze te presenteren tijdens de Floriade die in 2012 in Venlo zal plaatsvinden. De emissieloze kas zou mooi aansluiten bij het thema van deze Floriade: Get closer to the quality of life. Maar los daarvan zou het minimaliseren van het waterverbruik en van het lozen van chemische stoffen door de glastuinbouw een geweldige bijdrage leveren aan een goede waterkwaliteit.

Beekdalherstel

Ook met beekdalherstel werkt het waterschap aan verbetering van de waterkwaliteit. Het riviertje de Swalm kreeg afgelopen zomer een nieuw stuk meanderende bedding van ongeveer 500 meter lengte. Hierdoor kon een stuw, slecht passerbaar voor vissen, vervallen. Het nauwe profiel van het nieuwe beekdeel zorgt dat het bovenstrooms gelegen deel niet verdroogt. Het waterschap is voorstander van functiescheiding in landelijk gebied. "Als je langs beken en riviertjes een strook vrij kunt houden voor water en natuur wordt iedereen daar beter van. De

waterkwaliteit verbetert doordat bemesting en bestrijdingsmiddelen verder van de waterkant af blijven. Er is ruimte voor overloop bij hoogwater voor verbreding en verondieping van het profiel of voor recreatie. In ruil voor vermindering van het landbouwareaal krijgen de boeren de zekerheid dat zij hun land ook op de lange termijn optimaal kunnen gebruiken", zegt Evers. Voor de voorzitter is dat een belangrijk punt: "Ik vind dat je netjes om moet gaan met de boeren. Erken dat je hen schade berokkent, en reken dat af in grond of geld. Agrariërs zijn ondernemers en ondernemen vraagt om grote lange termijninvesteringen." Bij de provincie maakt Van Alderwegen zich hard voor dit uitgangspunt.

"Het watersysteem moet geschikt zijn voor het gebruik dat je van de grond wilt maken", haakt Van Alderwegen hierop in, "en dat geldt voor het totale systeem van grond- en oppervlaktewater." Waterschap Peel en Maasvallei was in 2005 het eerste waterschap dat, bij zijn oprichting, het beheer van het grondwater overnam van de provincie. "Achteraf kunnen we wel zeggen dat we daar goud geld in geïnvesteerd hebben", lacht Van Alderwegen. Samen met Alterra, TNO en Haskoning ontwikkelde het waterschap 'IBRAHYM', een grondwatermodel voor hoog Nederland. Daarvan wordt nu dankbaar gebruik gemaakt om het Nieuw Limburgs Peil te realiseren.

Waterautoriteit met strategie

Tamelijk onconventioneel laat de voorzitter van het waterschap zich uit over het Waterbeheerplan: "Eigenlijk vinden we dat niet zo interessant meer. De eerste waterbeheerplannen waren spannend, omdat wij waterschappers ineens gedwongen werden ons beleid en beheer goed te doordenken en op papier te zetten. Maar het is niet voor niets een beheerplan." Evers gaat verder: "Het nieuwe beheerplan is niet veel meer dan een com-

pilatie van onze andere beleidsplannen. Wij zoeken onze vernieuwing niet langs die weg. Veel belangrijker is wat dat betreft de Nota Visie en strategie. Dáárin zetten we de lijnen uit.” Geldt dat ook voor het omzetten in beleid en actie van de kritiek van DHV op de relatieve bestuurlijke geslotenheid van het waterschap? “Ja”, zegt Evers, “er komt een apart rapport waarin we aangeven hoe we als organisatie een antwoord willen geven op wat de buitenwereld van ons vraagt. Daarin betrekken we de bevindingen van DHV, maar ook de lopende onderzoeken naar de tevredenheid van onze klanten en van onze medewerkers.” Want een waterautoriteit wil Peel en Maasvallei wel graag zijn en blijven. “We zijn een functionele organisatie, met oog en oor voor de buitenwereld. Kennis van buiten benutten geeft een belangrijke meerwaarde”, vindt Evers. Ofwel, vat Van Alderwegen samen, “we zijn een waterschap op de kaart en in de samenleving.”

Peel en Maasvallei in cijfers

Algemeen

oppervlakte	128.400 ha
watergangen in beheer	2030 km
gemeenten	24
inwoners	450.000
medewerkers	180 fte
budget	50 mln. euro

Veiligheid en voldoende water

gemalen	10
stuwen	1523
primaire waterkering	90 km

Schoon water

rioolwaterzuiveringsinstallaties	6
rioolgemalen	81
transportleiding afvalwater (*)	501 km
gezuiverd afvalwater (*)	55 mln. m ³

(*) Gegevens van Waterschapsbedrijf Limburg, dat de zuiveringstaak uitvoert voor de waterschappen Peel en Maasvallei, en Roer en Overmaas. Deze gegevens hebben betrekking op heel Limburg.